

біопалива та інших джерел, поновлюваних в електроенергію. Останнє істотно впливає на собівартість продовольчої сировини і через неї на ціну реалізації продовольства.

На наш погляд, без урахування будь-якої складової функціонування продовольчого ринку неможливо у всій повноті зрозуміти процеси, які визначають цінову доступність для населення основних продовольчих товарів. В процесі зближення нормативно-правової бази нашої країни згідно вимог СОТ кожна з цих складових буде конкретизуватись, тому на нинішньому етапі вдосконалення системи державного регулювання макроекономічних процесів запропонована тривимірна модель має риси концептуального характеру.

Таким чином, запропонована нами класифікація факторів глобального впливу на продовольчий ринок в своїй сукупності з тривимірною структурно-логічною моделлю розширюють та доповнюють існуючі уявлення в економічній науці, щодо особливостей функціонування продовольчого ринку під впливом традиційних і нових факторів глобалізації.

1. Бауман З. *Глобализация последствия для человека и общества* / З. Бауман. – Москва : Издательство «Весь Мир», 2001. – 188 с.

2. *Історія економічних учень: хрестоматія* / В. Д. Базилевич [та ін]. – Київ : Знання, 2011. – 1198 с.

3. Лукашевич В. М. *Глобалістика* / В. М. Лукашевич. – Львів, 2007. – 440 с.

4. Сорокин П. А. *Голод как фактор* / П. А. Сорокин. – Москва : Academia & LVS, 2003. – 684 с.

5. Яценко О. М. *Глобальні тренди розвитку агропродовольчого ринку: перспективи для України* / О. М. Яценко, Н. Г. Невзгляд // *Науково-практичний збірник «Продуктивність агропромислового виробництва»*, 2015. – № 27. – С. 54 - 62.

Сенів Л.

Линник О.

Національний університет «Львівська політехніка»

ЩОДО ПРОБЛЕМИ КРИТИЧНОГО РІВНЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

За останні роки особливо загострилась проблема державного боргу. Хоча його реструктуризація восени 2015 року дещо зменшила боргове навантаження на економіку України, однак не вирішила ключового питання – пошуку безпечних можливостей нагромадження ресурсів для своєчасного обслуговування та повернення боргу. На вимогу МВФ в Україні, натомість, значно зросли тарифи на житлово-комунальні послуги, а отже, це негативно вплинуло на платоспроможний попит, що не сприяє відновленню економічного зростання. Ця проблема також підсилюється нестабільністю політичного середовища, коливаннями валютного курсу та ін.

Державний борг у країнах ЄС та США значно зріс в період від 2007 по 2012 роки (від 53 % до 80% від ВВП), що було зумовлено впровадженням низки антикризових програм. Такий рівень державної заборгованості вважається небезпечним для економічного розвитку тієї чи іншої країни. А тому доцільно його зменшувати через забезпечення профіциту державного бюджету, як практикувалось у Бразилії. Останні дослідження [2] доводять, що такий підхід є не найкращим рішенням для всіх країн, адже управління державним боргом має базуватися на врахуванні так званого «фіскального простору» – відстані між рівнем державного боргу до ВВП та «верхньою межею», яка розраховується рейтинговим агенством Moody's, при досягненні якої слід переглянути боргову політику. Для країн із значним фіскальним простором (Норвегія, Люксембург, Австралія, Тайвань, Швейцарія) доречно надалі підтримувати чинну програму економічного розвитку, що в довгостроковому періоді позначиться скороченням рівня боргу до ВВП. Натомість, запровадження програм економії

може через підвищення податків та скорочення видатків як підірвати стимули до роботи, так і погіршити ефективний попит. Такий підхід побудований на врахуванні довгострокової динаміки. Однак для багатьох урядів важливо вирішувати питання в короткостроковому періоді для електоральної підтримки. Допустиму величину боргу прийнято розраховувати за такою формулою:

$$\Delta b_t = \frac{i_t - g_t}{1 + g_t} b_{t-1} - pb_t + dda_t,$$

де i_t – номінальний ефективний обмінний курс, g_t – рівень зростання номінального ВВП.

Згідно цього рівняння зміна рівня державного боргу до ВВП Db_t формується на основі кумулятивного впливу трьох компонентів: (1) зміна відсоткової ставки, що враховує вплив як зростання ставки на загальний рівень боргу так і її зменшення; (2) первинне сальдо (pb_t); (3) вирівнювання рівня дефіцит-борг (dda_t). Останній стосується частини зміни рівня боргу до ВВП, не відображеного у дефіциті. Він формується, наприклад із (1) зміни розміру боргу, номінованого в іноземній валюті, що пов'язано із зміною валютного курсу; (2) фінансових трансакцій відносно урядової підтримки фінансових інституцій; (3) доходів від приватизації чи (4) купівлі активів [3].

Хоча наведені вище міркування відповідають теоретичним аспектам підтримання безпечного рівня боргу до ВВП, однак спірним є питання застосування цих положень для усіх країн. Країни з ринками, що формуються можуть зіткнутися з проблемою дефолту навіть при відносно низькому рівні державного боргу до ВВП, а саме нижче 60%. Беручи до уваги різні фактори ризику та особливо зовнішній борг, розмір золото-валютних резервів, програми пенсійного та медичного забезпечення, борговий «поріг» таких країн становитиме від 30 до 50% від ВВП [1]. Зокрема, слід враховувати ступінь довіри до країни, політичну ситуацію, зовнішні чинники. А тому навіть при незначному рівні державної заборгованості при виникненні кризових явищ борг може значно зрости. Це зумовлено перш за все: (1) зниженням зростання реального ВВП або навіть його падінням; (2) погіршенням умов торгівлі на світових ринках; (3) девальвацією, внаслідок чого значно зростає заборгованість у національній валюті; (4) підвищенням відсоткових ставок; (5) втечею капіталу, що додатково погіршує платіжний баланс та сприяє знеціненню валюти; (6) рефінансуванням банків та трансформацією приватного боргу у державний, як це відбувалося в Україні у 2009-2010 рр. та ін.

1. *Achieving Prudent Debt Targets Using Fiscal Rules [On-line resource] // OECD Economics Department Policy Note No. 28 – Access mode: <https://www.oecd.org/eco/Achieving-prudent-debt-targets-using-fiscal-rules-OECD-policy-note-28.pdf>.*

2. *Ghosh A. When Should Public Debt Be Reduced? / A. Ghosh, J. Ostry, R. Espinoza // IMF Staff Discussion Notes No. 15/10. – 2015. – p. 26.*

3. *Analysing Government Debt Sustainability in the Euro Area [On-line resource] // ECB Monthly Bulletin – Access mode: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/art1_mb201204en_pp55-69en.pdf.*